

*Демченко Н.В., магістрант 1 року підготовки,
спеціальності «Менеджмент»,
Вінницький інститут Університет «Україна»
Науковий керівник: Сігаш Т.Д., к.е.н.,
доцент кафедри економіки та менеджменту
Вінницький інститут Університету «Україна»*

ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВАХ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

THE PROCESS OF PROFITABILITY MANAGEMENT AT THE ENTERPRISES IN MODERN CONDITIONS OF ECONOMIC DEVELOPMENT

Анотація. Розглянуто процес управління прибутковістю на підприємствах в сучасних умовах економічного розвитку. Встановлено, що механізм управління прибутком складається із сукупності елементів, що регулюють процес розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з ключовими аспектами управління прибутком: формуванням, розподілом і використанням. Обґрунтовано, що управління прибутком на підприємстві повинно здійснюватися на основі методичного, організаційного, інформаційно-аналітичного забезпечення. Констатовано, що на величину прибутку підприємства впливають результати від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, тому управління прибутком, особливо його формуванням, повинно здійснюватися у розрізі представлених видів діяльності.

Ключові слова: прибуток, механізм, процес управління, формування прибутку, розподіл прибутку, чистий прибуток

Abstract. The process of profitability management at the enterprises in modern conditions of economic development. It is established that the mechanism of profit management consists of a set of elements governing the development and implementation of management decisions related to key aspects of the management of the formation, distribution and use. It is proved that the profit management of the enterprise should be based on methodological, organizational, information and analytical support. Stated that the profit margin of an enterprise is influenced by the results from the operating, financial and investment activities, therefore, profit management, especially its formation, should be implemented in the context of the presented activities.

Keywords: profit, mechanism, process management, profit formation, profit distribution, net profit

Постановка проблеми. В умовах становлення ринкових відносин розвиток сучасного бізнесу відбувається під суттєвим впливом нестабільної економіки, тому за своєю метою концепції фінансового менеджменту, мають надавати керівництву можливості прогнозувати та ефективно реагувати на зміни у зовнішньому середовищі суб'єкта управління.

Актуальність питань управління прибутком особливо важлива для українських підприємств у даний час, адже прибуток підприємства є головною ціллю підприємницької діяльності. Для отримання високого рівня прибутку є цілком очевидним мотивом підприємницької діяльності не тільки для власників підприємства, але також і для решти його персоналу.

Аналіз останніх публікацій. Теоретичні та практичні аспекти процесу управління прибутковістю підприємства досліджено у працях таких відомих вітчизняних та зарубіжних науковців, як Л. Г. Дідковська, І. А. Ігнат'єва, І. В. Долішна, Г. В. Осовська, І. М. Парасій-Вергуненко, М. Портер, К. І. Ткаченко, М. Г. Чорна, А. Томпсон, Р. Пігуль, О. Л. Фіщук, Н. В. Янкова та інші.

Метою дослідження є оцінка процесу управління прибутковістю підприємства в

сучасних умовах економічного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Прибуток є одним із ключових показників, які характеризують результати господарської діяльності підприємства. Він виступає основним джерелом для фінансування його розвитку, забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. Отримання прибутку є головною метою підприємницької діяльності. Створення дієвого механізму управління прибутком на підприємстві сприятиме оптимізації його доходів і витрат, джерел фінансування, що дозволить забезпечити стабільний розвиток підприємства у довгостроковому періоді.

Формування прибутку підприємства пов'язане зі здійсненням операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Прибуток від операційної діяльності формується в результаті здійснення операцій, пов'язаних із виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу. На величину прибутку підприємства також впливають результати від фінансової та інвестиційної діяльності. До фінансової належить діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства, до інвестиційної – діяльність, пов'язана з придбанням і реалізацією тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів.

Ключовими завданнями управління формуванням прибутку підприємства є:

- визначення основних джерел його формування;
- забезпечення максимізації величини прибутку з урахуванням ресурсного потенціалу підприємства та ринкової кон'юнктури;
- забезпечення оптимального співвідношення між рівнем прибутковості підприємства та допустимим рівнем ризику;
- забезпечення максимізації ринкової вартості підприємства;
- забезпечення ліквідності активів та платоспроможності підприємства;
- забезпечення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості підприємства у довгостроковому періоді тощо.

Механізм управління прибутком підприємства передбачає певну послідовність дій, спрямовану на забезпечення реалізації основної мети та завдань управління. Основною метою управління прибутком є пошук найбільш ефективних джерел його формування, напрямків розподілу й використання з метою забезпечення сталого розвитку підприємства та максимізації його ринкової вартості.

Реалізація мети управління прибутком на підприємстві потребує вирішення таких завдань [2, с. 45-46]:

1. Планування необхідного рівня прибутковості від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства.
2. Виявлення резервів зростання прибутку підприємства.
3. Визначення припустимого рівня ризиків, пов'язаних із операційною та фінансово-інвестиційною діяльністю підприємства.
4. Забезпечення ефективного контролю за розподілом та використанням прибутку підприємства.

До основних принципів, що знаходяться в основі управління прибутком належать:

- інтегрованість із загальною системою управління підприємством, оскільки прибуток є основним узагальнюючим показником діяльності всього підприємства, то будь-які управлінські рішення, в остаточному підсумку, впливають на його обсяг, тому управління прибутком є складовою системи управління підприємством;
- комплексний характер прийняття управлінських рішень;
- високий динамізм управління, постійні зміни умов зовнішнього й внутрішнього середовища, вимагають від системи управління прибутком швидкого пристосування до цих змін;

- варіативність підходів до розробки окремих управлінських рішень, найбільш виважені управлінські рішення можна сформулювати тільки в тому випадку, якщо аналізуються кілька альтернативних сценаріїв розвитку господарської діяльності підприємства;

- орієнтованість на стратегічні цілі розвитку підприємства.

Ключовими аспектами управління прибутком є його формування, розподіл і використання, що передбачає створення на підприємстві методичного, організаційного та інформаційно-аналітичного забезпечення.

Методичне забезпечення включає різноманітні методи аналізу, планування та контролю розміру прибутку.

Організаційне – загальну структуру управління підприємством, наявними структурними підрозділами, службами і відділами, взаємозв'язки між ними. Організаційне забезпечення створює необхідні умови для розробки й прийняття ефективних управлінських рішень з окремих питань формування, розподілу й використання прибутку. Інформаційно-аналітичне забезпечення передбачає використання масиву даних, необхідних для здійснення моніторингу за управлінням прибутком підприємства з урахуванням факторів внутрішнього та зовнішнього середовища.

Доходи як фінансові результати відображаються у П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати». Особливістю прибутку в умовах ринку є не накопичення його в грошовій формі, а як витрати на інвестиції та інновації. Повертаючись через них, він забезпечує економічне зростання підприємства та підвищення його конкурентоздатності. Прибуток тісно пов'язаний з обсягом випущеної продукції, адже чим більше ми зможемо виробити продукції, тим більше ми зможемо продати чи реалізувати цю продукцію, що тим самим може збільшити частину прибутку. Визначальним також є собівартість та операційні витрати. Для ефективного управління прибутком треба сформулювати дієву систему управління прибутком підприємства, яка розглядається як сутність взаємопов'язаних елементів, кожний з яких виконує певну роботу, спільна дія котрих за певних умов забезпечує досягнення механізму отримання прибутку заданої величини.

В останній час організаційне управління прибутком підприємства базується на формуванні більш ефективних структурних підрозділів підприємства – центрів відповідальності. Вихідним моментом створення системи управління прибутком, на основі виділення центрів відповідальності, є персоніфікація відповідальності за прийняти рішення. Для кожного з центрів відповідальності визначаються цілі, складаються плани, ведеться облік результатів, оцінюється діяльність керівників і співробітників [2]. Новим підходом до прийняття управлінських рішень в області управління прибутком є ситуаційний підхід, який концентрується на тому, що придатність різних методів управління визначається різною ситуацією.

З метою контролю за процесом управління прибутком на підприємстві доцільно створювати центри відповідальності – внутрішні структурні служби і підрозділи підприємства, що забезпечують розробку й прийняття управлінських рішень по окремих аспектах формування, розподілу й використання прибутку, та які несуть відповідальність за результати цих рішень [2]. Створення центрів відповідальності сприятиме більш ефективному організаційному забезпеченню управління прибутком підприємства, оскільки для кожного такого центру визначаються цілі, складаються плани, ведеться облік результатів, оцінюється діяльність персоналу на встановлюється персональна відповідальність за прийняті управлінські рішення.

Прибуток настільки складний, інтегральний, багатоаспектний економічний об'єкт, що залежить від впливу великої кількості факторів, що система формування і розподілу прибутку має враховувати всі перераховані вище підходи, однак особливу увагу слід приділити комплексному, системному і ситуаційному підходам. Це зумовлено складністю входження в ринкові відносини і необхідністю врахування крім основних факторів виробництва, ризикових ситуацій іззовнішніх загроз.

Стосовно політики управління розподілом прибутку підприємства, то вона повинна відображати основні вимоги загальної стратегії розвитку підприємства, забезпечувати підвищення його ринкової ціни, формувати необхідні обсяги інвестиційних ресурсів, забезпечувати матеріальні інтереси власників і працівників.

Управління підприємством повинно спрямовувати зусилля на інновації і розвиток, здатність до змін і модернізацію, активне використання людського капіталу та інформаційних технологій. Тому для проведення модернізації діяльності підприємства шляхом інноваційних нововведень, з метою подальшого росту прибутковості, підприємстві необхідно залучати інвестиції.

На думку міжнародних аналітиків, однією з найбільших проблем економіки України є необхідність поліпшення діяльності суспільних інститутів. Рівень бюрократизму та урядового регулювання бізнесу в Україні бізнесмени вважають одним із найвищих у світі. Тому інвестори переживають стосовно захисту прав власності та мінімізації ризиків у залученні коштів і стимулюванні інвестиційної діяльності в країні. Типовою для багатьох підприємств є проблема неефективного управління ризиками (запізнена їх ідентифікація і нейтралізація) та швидкого виявлення і використання додаткових шансів поліпшення діяльності. Наслідком цього може бути зменшення потенціалу розвитку та фінансова криза.

Висновки. Результати проведеного дослідження дають змогу сформулювати такі висновки:

- динамічний розвиток підприємства неможливий без створення дієвого механізму управління прибутком, основною метою якого є забезпечення умов для ефективного формування, розподілу й використання прибутку у поточному і перспективному періодах;
- управління прибутком підприємства передбачає створення методичного, організаційного та інформаційно-аналітичного забезпечення з метою раціонального використання ресурсів підприємства;
- формування прибутку підприємства відбувається в процесі його операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, передбачає управління доходами та витратами від даних видів діяльності, податковими платежами, операційним і фінансовим важелями, а також планування величини прибутку від різних сфер діяльності підприємства;
- управління розподілом і використанням прибутку підприємства повинно відповідати загальній стратегії розвитку підприємства, сприяючи підвищенню його ринкової вартості, формуванню необхідних і достатніх обсягів інвестиційних та фінансових ресурсів з урахуванням інтересів власників і працівників підприємства.

На підставі проведених досліджень можна зробити висновок, що прибуток підприємства повною мірою піддається управлінським діям, оснований на певних принципах і наукових підходах. Це ще раз підкреслює, що для управління прибутком підприємства як економічним об'єктом, який має велике значення для підприємства і покликаний виконувати стимулюючу функцію в його діяльності, необхідно застосувати дієві інструменти управління.

Список використаних джерел

1. Бабіч В. В. Удосконалення обліку формування, розподілу й використання прибутку / В. В. Бабіч, А. М. Поддєрьогін // Фінанси України. – 2014. – № 2. – С. 103-110.
2. Кузнецова С. А. Побудова ефективної системи фінансового менеджменту в нестабільній економіці: теорія та методологія / С. А. Кузнецова // Академічний огляд. – 2011. – № 1. – С. 32–37.
3. Шляхи поліпшення процесу управління прибутком на підприємстві / Л. О. Денисенко, Ю. О. Кучерявенко // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – 2014. – № 1. – С. 45–53.